

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ХОМАНЬ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF KHOMAN v. UKRAINE)
(Заява № 12308/19)

Стислий виклад рішення від 09 квітня 2026 року

Сина заявниці, А.Х., якого у квітні 2015 року призвали на військову службу, служив у Мар'їнці, в безпосередній близькості до зони бойових дій.

25.06.2015 А.Х. помер у приміщенні, яке займав його військовий підрозділ, після отриманих травм голови за незрозумілих обставин. Факт смерті було констатовано одразу, але з невідомих причин тіло доставили до лікарні, а не до моргу. Того ж дня, після телефонного дзвінка з лікарні до міліції, було порушено кримінальне провадження за фактом умисного вбивства. Працівник міліції оглянув тіло в автомобілі швидкої медичної допомоги.

У період з 26.06.2015 до 10.07.2015 року проводилася судово-медична експертиза трупа. Експерт встановив, що смерть А.Х. настала внаслідок травми голови, завданої тупим предметом, яка супроводжувалася крововиливом під оболонку та набряком головного мозку. Під час розтину запаху алкоголю виявлено не було. Також зазначалося, що хоча зразок крові, а також шлунок і його вміст були вилучені та підготовлені для направлення до лабораторії з метою проведення судово-токсикологічного дослідження, зрештою їх було утилізовано у зв'язку з відсутністю умов для їхнього транспортування або зберігання.

02.07.2015 було завершено службове розслідування. Згідно з його висновками, зробленими на підставі показань двох військовослужбовців та їхнього командира, А.Х., перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, перечепився через поріг балкона та впав, вдарившись головою об підлогу балкона, і помер.

У певний момент заявниці стало відомо про твердження щодо проявів цькування у військовій частині, в якій проходив службу її син, а також, що ймовірно А.Х. ударили по голові до того, як він упав. Вона звернулася до слідчого з проханням перевірити ці обставини.

У 2017 році комісією експертів було проведено судово-медичну експертизу матеріалів кримінального провадження та зроблено висновок, що смертельні травми голови А.Х. стали наслідком щонайменше семи «травматичних впливів» тупого предмета з обмеженою поверхнею. З огляду на неможливість встановити ці тупі предмети, визначити, чи могли ними бути кулаки або ноги, виявилось неможливим. Також не можна було виключати, що відповідні ушкодження могли бути отримані А.Х. внаслідок падіння з висоти власного зросту. Ознак того, що перед падінням тілу було надане прискорення, або що тіло волочили, виявлено не було. Крім того, з урахуванням протоколу огляду місця події, експерти також дійшли висновку про неможливість встановити, чи могли ушкодження А.Х. виникнути внаслідок того, що він перечепився через поріг балкона, впав та вдарився головою об тверду поверхню балкона. Насамкінець зазначалося, що судово-токсикологічне дослідження на наявність алкоголю не проводилося.

Під час подальшого допиту як свідка у вересні 2019 року колишній командир А.Х. змінив свою версію подій та зазначив, що А.Х. перечепився і впав під час мінометного обстрілу.

Кримінальне провадження за фактом смерті А.Х. тричі закривалося у зв'язку з відсутністю складу кримінального правопорушення, проте усі ці постанови були скасовані як передчасні, необґрунтовані та незаконні. Відсутня інформація щодо подальшого ходу розслідування з 2020 року.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявниця скаржилася, що держава не виконала свого процесуального зобов'язання за статтею 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) провести ефективне розслідування обставин смерті її сина під час несення ним військової служби.

Розглянувши факти цієї справи, Європейський суд зазначив, що у цій справі кримінальне провадження за фактом смерті сина заявниці із самого початку було підірване низкою серйозних упущень. Зокрема, не було проведено огляду місця події, а також не було докладено жодних зусиль для збору та збереження відповідних речових, судово-медичних чи інших доказів. Крім того, у наданих Європейському суду матеріалах справи, немає нічого, що можна було б тлумачити як вказівку на реальний намір органів державної влади забезпечити проведення всіх вирішальних першочергових слідчих дій. Хоча було встановлено, що смерть А.Х. настала у приміщенні

військового підрозділу, з невідомих причин саме місцева лікарня, а не військовий підрозділ, згодом повідомила працівників міліцію про цей випадок. Також залишається незрозумілим, чому бригада швидкої медичної допомоги після констатації смерті А.Х. вирішила доставити тіло до лікарні, а не до моргу.

Європейський суд також зауважив, що кримінальне провадження тричі закривалося і всі ці постанови зрештою скасовувалися як передчасні, необґрунтовані та незаконні, що вже свідчить про серйозні недоліки у здійсненні кримінального провадження. Це тим більше стосується обставин цієї справи з огляду на висновок самих національних органів влади, зроблений майже через п'ять років після події, про те, що слідчий не вжив «жодних заходів в напрямку розкриття злочину та встановлення істини», а також, що жодна інша версія подій, окрім версії «нещасного випадку», взагалі не розглядалася.

Хоча Європейському суду не було надано жодної інформації щодо ходу розслідування після 2020 року, він дійшов висновку, що упущення та недоліки, допущені протягом перших п'яти років, були настільки кричущими, що їх навряд чи можливо було виправити.

Європейський суд дійшов висновку, що органи державної влади не провели ефективного розслідування обставин смерті А.К. та констатував порушення процесуального аспекту статті 2 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушено процесуальний аспект статті 2 Конвенції;
3. *Постановляє*, що:
 - (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявниці 15 000 (п'ятнадцять тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
4. Відхиляє решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції».